

PROSVETA

Kazalo grešnikov.

(Nadaljevanje s prve strani.)

so igrali vlogo v baš pretečeni zgodovini. Nocoj torej predlagam, da žitam kazalo zadnjega poglavlja zgodovine treh in pol let. Poslušajte imena:

Adams — John T. Adams, predsednik republikanskega narodnega odbora je rabil svoj vpliv, da se zakrijejo razkrinkanja predsedniškega kabineta.

Burns — William J. Burns, detektiv, se je posluževal justičnega departmента kot agenture, da se skrrije graftarstvo, mesta da ga razkrinka.

Coolidge — Denverski izdajatelj je prejel četrta milijona dolarjev, da je bil tiho radi teapotdomskega škandala in bi bil prejel še milijon dolarjev, če bi ne bil odkril pokrova s Teapot Doma.

Bennett — Irg Bennett, washingtonski časnikar je slušal za svezgo med Albertom Fallom in Belo hišo, ki je odšel Fall in je bila razkrita njegova \$100,000 podkupnina.

Coolidge — Calvin Coolidge, podpredsednik in po smrti Warren G. Hardinga predsednik Združenih držav, ki je sedel tiho v zveznem senatu in pozneje v Beli hiši, medtem ko so odkritja o korupciji stresala deželo in je dvignil svoj glas — ne proti korupciji, temveč proti razkrinkavanju korupcije.

Cramer — Charles Cramer, avtorstvo zveznega veteranskega urada, ki je storil samomor, ko se je izvedelo, da so republikanski uradniki krivi tatvine po naših vojaških bolnišnicah.

Coan — Blair Coan, agent republikanskega narodnega odbora je bil poslan v zapadne države, da stakne kako podtikanje proti zveznim senatorjem, ki so se drznili razkriti vladno korupcijo.

Daugherty — Harry M. Daugherty, najgrši madež na strani tega poglavlja, ki je zbiral fonde za volitve leta 1920 kakor jih drugi zbirajo sedaj. Brez dvoma bi on delal to še vedno, da ni kongres proti volji predsednika Coolidgea bil primoran odstopiti od svojega urada. Harry M. Daugherty, pešdaš velikih in malih političnih krakov. Harry M. Daugherty je imenoval tri člane najvišjega zveznega sodišča, sodišča, o katerem pravijo privatni interesi, da ga hočemo uničiti, medtem ko se prizadevamo, da bi le omenili njegove pravice do meje, kakor doleča ustava.

Daugherty — Draper Daugherty, sin Harry M. Daughertyja, detektiv pod varstvom Williama J. Burnsa, katerega ime spominja na slučaj v New Yorku radi Dot Kings.

Daugherty — Mal Daugherty, brat Harryja in lastnik male ohijske banke ter misterioznih fondov, ki so jih skril pred pregledovalci.

KAZALO GREŠNIKOV Konec.
Dawes — Charles G. Dawes! Brigadni general in minutnik u-stave, velebankir čikaški, ki je pomagal notoričnemu Williamu Lorimerju, ko je ogoljufal 4000 vlagateljev za prihranke. Brigadni general Dawes se drzne reči američkemu ljudstvu, da je Robert M. La Follette, ki je 40 let nesebično služil ljudstvu, katero ga je volilo, sovražnik ustave in ameriške vlade.

Dawes — William R. Dawes, generalov nečak in blaginjak njegove banke, ki je imel v rokah fonde pod generalovo direkcijo pri nečestnem Lorimerjevem početju.

Dawes — H. F. Dawes, zvezni kontrolor za gotovino, je pomagal Harry M. Daughertyju in Mal Daughertyju pokriti fonde v imenovani banki.

Doheny — Edward L. Doheny, oljni multimilijonar, ki je vtaknil \$100,000 v črno torbo tajnika za notranje zadeve.

Denby — Edwin Denby, tajnik za mornarico, je dovolil, da so bile ukradene mornariške oljne rezerve in ki bi bil še tajnik, da ni Calvin Coolidge prenehal s svojimi poskusi, da dalje slepi zvezni senat.

Fall — Albert B. Fall, tajnik za notranje zadeve, je dobil oljne rezerve od tajnika Denbyja in jih oddal za kampanjski fond ter dobil v svojo torbo \$100,000 podkupnine. Kabinetni tajnik, ki je resigniral prej kot bi mogel kongres prisiliti predsednika, da mora grešnika odstaviti.

Fink — Albert Fink, mlad človek, ki je prišel na pomoč Harry Daughertyju, da je obrekoval senat, ki se je upala povedati resnico.

Forbes — Charles R. Forbes, bratovne kriv najbolj grdega zločina, kriv, da je oropal bolne in

pohabljen, alepe in onemogle, kateri so prišli v takem stanju s Francoškega in so imeli samo zvezno vlado, da skrbi sanje. Bil je načelnik veteranskega urada in se poslužil neprimerne prilike ter svojo službo spremenil v graft.

Felder — Thomas B. Felder, newyorški advokat, ki ga je bilo najti skoraj povsod, kjer je bilo za korupcijo v Washingtonu.

Grossman — Philip Grossman, čikaški tihotapec, ki je skrit v Arkansasu šest mesecev potem ko ga je obsodil sodnik Landis, bil pomiloščen od predsednika Coolidgea, ne da bi bil odsuđen samo en dan naložena mu je gre.

Green — W. V. Green, pennsylvanski patrijot, je pomagal kontrolirati demokratsko narodno konvencijo, čeprav je bil spoznan krivim velikim poverenjem v nekem varškem uradu.

Hamon — Jake Hamon, oklahomski oljni milijonar je pomagal pri nominaciji leta 1920 in je bil umorjen od svoje priljubljenosti, pradi je mogel sprejeti nagrado, da bi bil imenovan za tajnika za notranje zadeve.

Lorimer — William Lorimer, kateremu je pomagal general Dawes in transakciji pri tatvini prihrankov 4000 čikaških vlagateljev.

Lockwood — George B. Lockwood, tajnik republikanskega narodnega komiteja je izdelal izvrsten načrt, kako ustaviti senatorje, ki so pričeli razgaljati korupcijo v predsedniškem kabinetu.

Langley — kongresnik iz Kentuckys je bil spoznan krivim radi goljufije s žganimi pijačami.

Mannington — je vodil Harding-Coolidgevo kampanjo v Marionu, Ohio, in mu je bilo zato v nagrado dovoljeno prodajati odpadke v mali zeleni hišici na cesti K v Washingtonu.

Major — Johnnie Major je pomagal vzdrževati trikotno svezgo med Belo hišo, uradom Ned McLeana in justičnim departmantom.

McLean — Ned McLean, prijatelj v Beli hiši, katerega prostovoljne laži niso rešile Alberta Falla.

McGray — Warren McGray, indijanski governor, katerega prizadevanja, da se spodobno obnaša in se razume s narodno administracijo, so končala v kaznihiel Atlante.

Mellon — Andrew W. Mellon, pittsburski bankir in žganjekuh, kateremu je bilo naloženo, da uvede prohibicijo in je bil governor Pennsylvanije; prodajal je mesecino še po prohibiciji. Kot tajnik zveznega zaklada se je posluževal svoje moči, da služi bogatstvom, med katere spada sam, in je delal proti interesom ubogih. Uspešno se je boril zato, da vojni veterani ne dobijo tistega, kar jim gre.

Muma — Jap Muma, prijatelj Harry Daughertyja, je aranžiral nepostavno razstavo filmov o roko-boreh in jih je prvič razkazoval pred predsednikom in njegovim kabinetom.

Mitchell — Max Mitchell, katerega bostonska banka je prejela več državnih fondov, kakor je bila postavno upravičena, s naročilom governorja Coolidgea, ko je bil Coolidge kandidat za podpredsednika, in kateri je prispeval \$6000 v Coolidgev kampanjski fond.

Mortimer — Elias Mortimer je pomagal Charlesu R. Forbesu pri izkoriščanju vojnih veteranov.

Morrow — Dwight F. Morrow, solastnik Morganove banke in čikaški pomočni obiskovalec Bele hiše.

Newberry — Truman Newberry iz Michigana je plačal najvišje cene za sedež v zveznem senatu samo zato, da so ga vrgli ven.

Orr — Bill Orr se je bojeval za protekcijsko newyorških tihotapev v mali zeleni hišici na cesti K.

Remus — George Remus iz Cincinnatija, kralj tihotapev, kateremu je bilo dokazano, da je plačal \$1,800,000 za vladno varstvo pri tihotapstvu.

Sinclair — Harry F. Sinclair je plačal ceno in dobil Teapot Dom; izpričano je, da je prispeval v kampanjske fonde obeh starih strank, ker je imel prijatelje v obeh.

Smith — Jess Smith. Njegova karijera s korupcijo v Washingtonu je neprimerena, končala pa je s samomorom v stanovanju, kjer je živel s svojim najbližjim prijateljem in zvestim pajdašem Harry M. Daughertyjem, najvišjim državnim pravnikom Združenih držav.

Stotesbury — E. T. Stotesbury, filadelfijski sodnik Morganove banke, ki je dvignil fonde v kampanji leta 1921 kakor tudi v sedanji in katerega kompanija je izbegnila sodnemu postopanju Daughertyja, ko je eden Daughertyjev advokatov naredil pomoto, da ni spisal obtožbe.

Schaffer — John C. Schaffer, drugi denverški izdajatelj, ki je prejel samo 90,000 dolarjev, da je molčal radi Teapot Doma. Prejel je manj, ker je bila njegova cirkulacija manjša.

Upham — Fred Upham, blaginjak republikanskega narodnega odbora, ki je pomagal senatorje-ma McCormicku in McKinleyju dobiti pomiloščenje Philipa Grossmana.

Votaw — Heber Votaw, predsednikov avak, superintendent zveznih ječ, je ustavil preiskovanje o prodajanju opija v atlantiški ječi.

To je kazalo o pretečenem poglavju naše zgodovine. Seveda ni popolno. Še mnogo imen in misterioznih karakterjev bi bilo navedenih, če bi človek zašel naštevati celo vrsto brzojav, ki so se menjale od časa do časa, ko se je predla mreža okoli Alberta Falla. Človek bi pridil še druga imena, ampak že to kazalo je predolgo.

Prihajamo h koncu tega poglavlja, kakor upam in verjamem. Zaključili ga bomo in se pogodili, da se nikdar ne bo pisalo več tako poglavje v ameriški zgodovini, nikdar vsaj dokler mi živimo.

Komunistična kampanja.

Chicago — (Feder. Press.) — William Z. Foster, predsedniški kandidat ameriške komunistične stranke (Workers party), je prepotoval vso Ameriko od New Yorka do San Franciscosa. Njegovi shodi so bili povsod mirni, nevi-rani in dobro obiskani. Obilasti mu niso nikjer delale kakih steno-ti.

Foster je na svojih shodih povdarjal, da gospodarji industrij so obremenili gospodarje vlade kakor tudi gospodarji vseh sredstev za kontroliranje milijonov delavcev. Ameriški kapitalisti, se danes še šutijo trdne. Kadar bodo ameriški delavci v tolikem številu sbru-jeni, da bodo v večini glasovali za socialno lastništvo industrij, tedaj se šele začne pravi boj. Ameriški kapitalisti se bodo bojevali do zadnjega diha kakor so se bojevali sušnjedrčel na Jugu pred 60 leti in kakor se danes bojujejo kapitalisti v Italiji potom fašizma. Vsa zgodovina kaže, da noben vladajoči razred se ni podal brez boja na življenje in smrt. "Nikar ne mislite, da so kapitalistični razred v Ameriki, najmanjši in najbolj organiziran na celem svetu, ne postavi po robu večini, kadar bo poražen na volitv-ju. Zato pravimo, da delavci ne smejo polagati svojega zadnjega upanja samo na glasovnico," je rekel Foster v svojih govorih.

Foster je govoril o republikan-cih kot o stranki trustov, katere predsedniški in podpredsedniški kandidati sta stavkolomec in fašist. Demokratsko stranko je označil za dvojčico-sestro republikanske stranke. Delavec, ki glasu-je za prvo ali drugo, je politični akeb svojega razreda.

La Follettevo gibanje se razli-kuje od starih strank — je dejal Foster — dasiravno je po svojem značaju bolj kapitalistično kot delavsko. Foster je prerokoval, da La Follette dobi glasove mili-jonov delavcev, vendar pa ne bo a tem nič pomagano delavskemu razredu. Po Fosterjevem mnenju je La Follettevo gibanje nevarno radi tega, ker ima namen podaljšati življenje kapitalizmu, s tem, da ga omili in naredi manj tiran-skega. "La Folletteva stranka je strelovod na hiši kapitalističnega sistema, ki odvaža v tla strelo proletarskega gibanja za socializiranje industrij." Foster je po-vadil naglašal, da La Folletteov cilj je "reformiran kapitalizem", v katerem bodo veliki kapitalisti najmočnejši element kakor do-lej in delavci bodo iznova ope-harjeni.

Španski general vržen v zapor.
Madrid, 1. nov. — General Be-renguer, bivši vrhovni poveljnik španske armade v Maroku, je bil večer obsojen na šest mesecev ječe v trdnjavi Fuerteventura, ker je na javnem shodu zadnji tork kritiziral diktaturo generala Pri-mo de Rivero. Drugi general Ferralis je bil tudi vržen v ječo za pol leta. Oba generala in cela vrsta drugih vplivnih Špancev je bilo obsojenih na brzojavni odlok diktatorja Primo de Rivero, ki se nahaja v Maroku.

SLIKE IZ NASELBIN.

Is okolice Broughtona, Pa. — Premogorovi pri nas obratujejo vsaki dan, ali delavci s družino se le težko preživijo. Za delom ho-diti v to naselbino torej ni pripo-roljivo nikomur, ker ga je sploh težko dobiti in ni nič vredno.

V št. 253 Prosvete sem čital, da so v Montrealu, Kanada, obesili štiri roparje, izmed katerih se je eden pisal Tony Frank. Nazna-njam prijateljem in znancem v Združenih državah kakor tudi v starem kraju, da to nism jaz, ki sem doma iz vasi Prem ali prav-zaprav iz Potoka Blajor. Če bi b-ldo v dvomih, naj torej vzame to na znanje. — Tony Frank.

Kellogg, Idaho. — Kakor sem poročal v dopisu meseca septem-bra, da kompanija lahko dela z ljudmi prav kar se ji zljubi, se nisem nič varal. Sedaj sem prepri-čan, da je vse resnica, ko vidim, kako se tu ljudje drže radi volit-jev. Tu pa tam ališim govoriti o volitvah, kamorkoli grem in re-čem kako besedo za progresive. Plašno se ozrejo poslušalci na vse strani in me opozorijo, naj mol-čim o tem, drugače da bom odpu-ščen od dela in lagan iz naselbi-ne. Obenem mi tudi pravijo, da je Coolidgeva stranka dobra, ker pod sedanja vlado delamo vsaki dan in boljše, da pričakovati ne more-mo. V tej naselbini imamo torej same take "napredne" ljudi, ka-kor eden, tak je drugi, vsi kot bratje.

Društvo organizacije "Eagles" je močno za tretjo stranko, in če-sar bi lahko delavci pri tej dru-bi sprevideli, da je tudi novo po-litično gibanje precej močno pri-nas. Ampak to ne zadostuje, ker večina je vendar hote ali ne hote na strani stare kapitalistične stranke in če bodo vsa mesta ta-ko držala kakor Kellogg, potem le bodimo uverjeni, da smo še da-leč od delavske smage.

Blijnjim rojakom je znano, da je pri nas dosti Hrvatov, ki se dršijo za napredno in-govorijo, da imajo gospodina Radiča, da jim ho smago prinesel v starem kra-ju. Če človek govori s njimi gle-de Radiča, so bolševiki, ko pa jim omeni Coolidgea, so kapitalistični podporniki.

V prvem dopisu je bilo, da sta tu samo dve slovenski družini, a zdaj se jih je pa izdalo kakih pet ali šest. Je pač dobro, da bi se dali malo v javnost in bilo bi tu-di dobro, da bi ustanovili sloven-sko društvo, katero nam bo naj-boljši prijatelj v slušaju boleml ali smrti. Glejte, da se združite skupno in bomo ustanovili društvo S. N. P. J. Hrvatje imajo svoje in Srbi tudi, samo sloven-skega še nimamo. Po mojih misli-ke je par članov in ako jih še ne-kaj dobimo, lahko ustanovimo čim hitreje mogoče.

Na volilni dan želim obilo šte-vilo za tretjo stranko. Zanimati se moramo bolj za novo politično gi-banje. Pozdravi! — A. M.

Bishop, Pa. — V tukajšnji na-selbini so se delavske razmere spremenile in so skoraj pod ničlo, boljše ga ni pričakovati vsaj se-daj ne. Ako se bo kaj izboljšalo, nam pokaže bodočnost.

O naprednosti društev ne mo-rem zabeležiti napredka. Vrok so slabe delavske razmere. Skoro bi bilo leto prešlo brez kake za-bave ali veselice. Tako se je član-stvo S. N. D. zavzelo, da priredi veselico na dan 27. novembra, to je na Zahvalni dan (Thanksgiv-ing). Pričetek veselice bo ob dveh popoldne s prvovrstno godbo iz Pittsburgha. Preskrbljeno bo z vsem potrebnim za lažne in jež-ne, kakor tudi za one, ki se radi sušejo, pri čemur bo skrbel zna-ni rojak iz Pittsburgha.

Društvo Slovenskega narodne-ga doma vabi vse rojake iz bliž-nje okolice, da nas posetijo na i-menovani dan. V silnem sludaju smo tudi mi pripravljali se od-svati vabiti. Na svidenje dne 27. novembra v Bishopu, Pa. Vabi — odbor.

IZ PRIMORJA.

Smrten padec. V tržaški Lloyd-dovi ladjedelnici popravljajo zad-nji čas parnik "Rosandra". Dne 10. okt. je bil 42-letni delavec Mevja, ki je bil zaposlen pri po-pravljanju parnika, mimo odpr-tine nad skladiščem parnika. No-ti je na rami težko breme. Ker je bila deška preko odprline ozka, je stopil pomotoma čez in telebnil osem metrov globoko v parnik. Pri padcu si je razbil črepijo in kmalu po prevozu v mestno bol-nišnico je umrl.

IN POSTAL JE DOBROTNIK ČLOVEŠTVA.

Kapitalistični listi mu pa zapojejo slavo!

Kapitalist je izigral kupčijsko potezo. Lahko rečemo tudi mešetarsko potezo, kajti konjaki mešetarji so svoje-časno tudi znali izigravati poteze, ki so jim pri kupčijah dobro nesle. In kaj se je zgodilo, kadar je bila izigrana taka poteza? Podražil se je šivež, ki je bil izredno važen za ljudsko prehrano. Posledica take podražitve je bila, da so si družinski očetje bolj stisnili pasove, kadar so od-hajali na delo, da niso občutili gladu in da je malo več ostalo za malenčke doma, ki so kričali: "Mama kruha, lačni smo."

Kapitalist, ki je izigral potezo, je pa spravil pet, de-set ali pa tudi več milijonov. Pri prvi potezi je opazil, da so ljudje malo godrnjali, delavski listi so malo zabavljali, v cerkvi, h kateri je pripadala, je bil pa še vedno promi-nent član in nihče ga ni opozoril, da deseta božja za-poved pravi: "Ne želi svojega bližnjega blaga." In ka-pitalist je izigral drago, tretjo, četrto in še več kupčijskih potez in vsaka mu je prinesla nekaj milijonov dolarjev. Kolikor bolj je on bogatel, toliko bolj je obuboževalo de-lovno ljudstvo.

Nekega dne se je pa kapitalist spomnil, da bi rad uvekovečil svoje ime. Od nagrabljenih milijonov je vrgel en milijon ali dva kakšni cerkvi, bolnišnici ali cerkveni oli, včas tudi javni.

In zašumelo je v kapitalističnem časopisju. Kapita-listovo ime je prišlo na prvo stran in proslavljen je bil kot velik dobitnik človeštva.

To se ni zgodilo samo oni teden, ampak to se zgodi vsako leto in sicer večkrat v letu.

Tisti, ki so delovno ljudstvo prikradjali na zaslužku, dele delovnemu ljudstvu miloščino! Ali je še kje večje zasmehovanje delovnega ljudstva?

TAKO JE Z VOZNIKI AVTOMOBILOV!

Oni dan je avtomobil povozil človeka do smrti. Last-nik avtomobila si je najel dobrega advokata in človek je bil oproščen. Sodnik ga je pokaral in človek se je od-peljal s svojim avtomobilom, da mogoče povzroči kmalu zopet drugo nezgodo.

V Evanstonu živi japonski trgovec po imenu R. Kayoka. Peljal se je v svojem avtomobilu, katerega je sam vozil. Imel je pa smolo in povozil ni človeka, ampak psa nekega bogatina.

Japonec se je moral zagovarjati pred sodnikom v Winetki zaradi tega čina in bil je obsojen, da ne sme nikdar več voziti avtomobila in da mora v desetih dneh prodati svoj avtomobil.

V okraju Cook, v katerem se nahaja Chicago, je bilo ubitih 553 oseb od prvega januarja t. l. do 28. oktobra t. l. Policijska se trudi, da prepreči nezgode z avtomobili in aretirajo voznike, ki se ne ozirajo na vozni red. Včas jih aretirajo po več sto na dan. Policijski načelnik se pritožuje, da sodišča postopajo premalo s krilci voznega reda, ki staviijo v nevarnost življenje pasantov na ulici.

Tako stoje razmere!

Včas so rekli, da je najbolj nevarno delo v rudniku. Danes je drugače. Stevilke govore, ako ostane še nekaj časa lepo vreme, jih bo več ko šest sto oseb ubitih v okraju Cook do prihodnjega leta. Iz tega sledi, da je danes ve-liko bolj nevarno hoditi peš po čikaških ulicah, kakor pa delati v rudniku.

Za omejitve avtomobilskih nesreč priporočajo ne-kateri, da se kazni poostre za tiste, ki kršijo vozni red. Mogoče bi to pomagalo, mogoče pa tudi ne.

Ako bi bilo vsakemu krilcu voznega reda ukazano, da mora v desetih dneh prodati svoj avtomobil in da ne sme nikdar več voziti avtomobila, kot je bil obsojen Ja-ponec, ki je povozil psa in s tem ni kršil voznega reda, bi se število nesreč kmalu znižalo in pasantje bi bili var-nejši na čikaških ulicah kot so dandanes. To bi več izdalo, kot pa denarne globe ali par dni zapora.

Ivo Šorli:

ZADNJI VAL.

(Dalje.)

Napravila sva molče še par korakov. Morda je pričakoval, da se bom kako branil, opravičeval, pojasnjeval; in da ga je spet pograbilo prav zato, ker tega ni učakal.

"Sicer pa mora biti vaš križ že sam na sebi dovolj težak in nima pravice mladit, kakor sem jaz, da ga vam dela še težje. To mora biti nekaj strahneja tako primerjanje: dvajset let na eni strani ali še manj — sedemdeset ali še več na drugi strani! Od hudice mora biti — prijetno! Za vse na svetu ne bi hotel postati tako star!"

Čudno, njegovo nepravilno roganje me je razburilo veliko manj, nego bi si mislil. Precej mirno sem torej odgovoril:

"Tu imate popolnoma prav! Vsa ni za starost. Jaz pa vam še povem, da bi takega dneva, kakor sem ga doživel danes, ne dal za deset vaših klevrnih mladit let! In da mi je sreča teh ur odtehtala tisoč takih težkih primerjalnih ur, o katerih ste govorili vi, in ki starega človeka na žalost res včasih obidejo. Sicer pa ne želim z vami razpravljati ne o tem, ne o drugem!"

In brez pozdrava sem krenil po drugi poti čez park.

Za hip je ostal presenečen na istem mestu. Potem je naglo pritekel za mano.

"Prav!" je hropil. "Torej boj na nož! In pazita se me oba!"

Nisem se več okrenil. Samo ta občutek sem imel: Kako na debelo so prav za prav skrojeni vsi ti zakoni, da človek take živine ne sme na mestu pobiti! Povedal bi dogodbno, kakor se je izvršila, in sodnik bi prikimal: prav si storil!

Ampak — kdo mu je povedal? Dasi ga nisem imel več za tako neumnega, kakor nekoč — toliko bistrovidnosti, naj jo ljubosumnost baje celo podvoji, mu vendar nisem mogel pripisovati, da je sam spoznal. Hrast mu seveda ni šel pravit, ona sama še manj — kdo torej?

Kaj pa ... kaj pa, ako o tem že splošno govorim? ... Kolikokrat se dogodi, da prej še ves svet vidi, nego ti le zaslišiš! ...

"Voj, kako neprijeten občutek je to! ... Proč zato s to mislijo!"

XXVII.

S Stano vedno isto solneno življenje!

Kaj je bilo torej prej med nama tako resnobe, tako neizmerno težkega? Včasih se mi hoče zasideti, da kar samo neko nesporazumljenje. Ali si nisem bil le nekaj brezkonečno neumnega vtepel v glavo in se boril potem s mlino na veter?

Toda od kod potem na primer tisti njen jok na božični večer? Od kod že celo tisto plamo njene matere? To dvoje vsaj je brezdvomno nekaj "pozitivnega"!

Vsekakor je bilo zdaj tako, da sem si vsak hip moral pometi oči in se prepričati, ali vse prejzno ni bilo samo mučen sen.

Danes popoldne sta me iznenadila Stana in Hrast skupaj.

"Nekaj časa je samo debelo gledal, ko me je srečal," je veselo pripovedovala. "Ko pa je razumel — počasi seveda, kakor se spodobi advokatu — da sem jaz, se je dal celo prepričati, da bo najpametneje, če greba skupaj sem gor k vam."

In sploh je pomagala na čudovito lahek način tudi Hrastu preko vseh težkih in zadržev ter ga mahoma, rekel bi, zvrnila v isto pristrano zabavo, kakor sva jo bila ona in jaz že vajena med seboj.

Pogovor je nenadoma preakobil na Mordeja. Niti ne vem, kdo ga je omenil, a dokaz brezpozgovne, divne iskrenosti med nami je, da sem lahko na najbolj naraven način povedal, kako mi je zadnjič pretil, čeprav seveda ne zakaj.

Hrastu so se strastno zavetile oči, toda rekel ni ničesar. Stana je gledala nekaj časa pred se, potem je dejala trdo in odločno:

"Jaz bi ga ubila, če bi se vas dotaknil! Takega človeka ni niti najmanj škoda!"

Osupel sem jo pogledal. Saj je izrazila skoro v istih besedah misel, ki sem jo imel jaz oni večer. Toda dočim sem jo jaz sknil v razburjenosti, jo je ona hladno izrekla tako rekoč kot nazor.

"Da," je povzela. "Kaj pa je vredno človeške življenja? Posebno v vojni so pokazali, da nič. Edino v vojni namreč je človeška bestija še precej odkritaršna. Zdaj pa že spet, kakor da ni svetelje stvari na svetu od življenja kaknega takega beba. In še divjaka po vrhu, kakor mu pravite vi! Ne rečem, da je treba iztrebiti vse ljudi, ki so nepotrební, ker teh nas je le preveč; ampak vsekakor vsaj vse, ki so škodljivi!"

"Toda, Stana! Glede Mordeja, še ni tako gotovo, da je škodljiv! Vsa ne, da je bolj škodljiv, nego koristen," sem se zasmejal. "On je najmanj umen poljedelec in dober gospodar."

"Eh, že zopet to! In celo vi! To so vse skupaj samo želodčne kreposti. Vem, da so tudi potrebne; a če ne bi bilo njega, bi bil kdo drugi! Skratka, poskusi naj, da nas moti, kakor zdaj sme! Ne boš, vrag — prevedi me je stalo vse to!"

je nenadoma izbruhnila iz nje s tako strastjo, da je nastala v sobi dolga, težka tišina.

"I, saj to on samo tako govori, gospodična!" se je pomirjevalno napovedal oglasil Hrast.

"Jaz pa govorim samo za takrat, se že zganem!" je viknila s isto strastjo. "Če je on nevar, sem jaz dvakrat, to mu jamčim! In to mu bom tudi pitala! Ne nič, povsem mu o prvi priliki! Naj bo za noč!" je pristavila trdo in naglo vstala. "Zdaj malo glasbe, da se pomirimo, in potem spet v našo idilo nazaj!"

Sedla je h klavirju in igrala, kar ji je prišlo pod prste. Toda bolj in bolj je grmel izpod strun, da sva sedela s Hrastom kakor omamljena. Nisem poseben strokovnjak, a zdela se mi je vendar večna škoda, da je ves ta vihar brez sledu izzvenel v zrak.

A nas je obenem res čudovito pomiril. Takoj potem smo zašli spet v pristran, topel razgovor.

Točno ob enajstih pa se je javil sluga iz njene vile. Za nobeno ceno ne bi bila šla s Hrastom

samim ponoči domov. "Dekle iz dobre hiše mora že celo gledati na svoj glas. To tiče zraven!" mi je rekla takrat na božični večer, ko je zahtevala še od mene, da vzamem tudi Jakoba s seboj. "Nečem, da bi mi svet smel reči nelepo besedo, če bi v velikem trenutku v veliki stvari stopila z običajne poti!"

XXVIII.

Pa je vendar vse zaman in vedno manj se morem ubraniti občutka, čigar teža se še veča od dne do dne; da je vsa ta čudovito sladka harmonija, ki nas je vse objela, samo navidezna, samo začasna, samo narejena celo ... Da to ni pokoj, ampak le tišina; ne mir, ampak le premirje ... Ne samo, da se včasih iz teh vedrin zabliska kakor daljni opomin za goro; tudi drugače si ne morem raztolmačiti, da naj je res tako popolnoma pokopano vse, kar je bilo.

Pravim si tako in grem pri tem skoraj "znanstveno" od točke do točke: Če bi bilo dekle res čoumelo, da iz tiste njene ljubezni do stanes ni biti ne more, in če bi se bilo popolnoma in za vselej odreklo — ali bi bilo potem še prišlo sem nazaj? To je vendar proti vsaki logiki ali kakor bi to imenovali; in dokaz je, da tega v življenju nihče ne stori. Na grob nazaj hodiš le, ako je še kaj zveze med teboj in tem, kar je v njem! Kvečjemu, če bi te zanimalo, kako se taka reč razvija potem, ko več nisi sam naravnost prizadei: če bi torej hodil samega sebe gledat, kako v kreti ležiš ... A naj bo Stana tudi še tako razumno bitje, je vendar preveč globoko čuteča, da bi tako hitro ne samo premagala, ampak tudi še pozabila, kar ji je bilo še pred tedni skoraj naravnost vprašanje življenja in smrti, sreče in nesreče vsaj.

Kaj je bilo torej pred vsem tisto, kar ji je dalo moč, da se je dvignila s tal? In kaj jo nosi, da se drži vedno približno na isti višini, spominjajoča na ptico, ki bi samo od časa do časa vztrepetala s peroti, pa zopet obvisela tam, kjer hoče?

Priznam, da danes vsega tega še ne razumem. Vem samo, pravim, da je posebej to razmerje med njo in menoj polno neke čudne napetosti — napetosti tetiva na loku bi rekel, ki sicer ni uravnan na takojšnji strel, ki pa tudi še ni dejan iz rabe ... tetiva na loku, ki čaka na klinu ...

Včasih mi je, da bi jo kar zapravljal. Res zapravljal bi jo: Čuješ, dekle, kaj nameraval prav za prav? Ali ostaneš tu zdaj do poletja, ga prežiš pri nas in se šele potem vrneš k svoji materi, ali kako? Ali prideš nato čez nekaj mesecev spet in spet odideš, spet prideš? Tudi potem še, ko bom jaz že popoln starih, hodeč ob palci in brbljajoč neumnosti, če me prej ne vzame Bog? Ali samo dotlej, dokler le ne najdeš človeka, ki bi se ti zdel, da bo zate?

Ali pa da si se nazadnje odločila samo — čakati? ... Čakati ure, da, trenutka, ko se vse to, kar je med nama, polagoma polagoma iz časa in se potem samo dovrači; ker se ti zdi, da se mora dovršiti, ako ne izgubiš potrpljenja prej?

Res, tudi to je mogoče. In mogoče je celo, da se res tako konča ... Na vsak način ji obetaš tiha pot tudi več uspeha ... Če bi se še boril, bi kar dejal, da mi je tudi še najbolj nevarna ...

XXIX.

Ne, zdaj je že čas, da premagam tisti čut, ki mi je branil vse do sedaj, govoriti naravnost o tem: čut strahu celo samega pred seboj, čut strahu pred svojimi sivimi senmi ... Ker sem napovedal vrlog orojke obrambe iz rok in se lahko vsak hip dogodi, kar prej nisem hotel, naj bi se dogodilo ... Da se namreč vprašam in si poskušam odgovoriti: Kakšno so prav za prav moje čustva do gospodične Stane? Kakšna in kolike moči?

Da, pogum! Ali jaz to dekle sploh ljubim in ali mi pripisovati razen razlogom treznega razuma tudi pomanjkanju močnejšega nagnjenja, če sem toliko časa mogel odklanjati že samo misel, naj bi sprejel usode zadnji veliki dar?

Pretehtal sem vse in pravim: Ni dvoma, da mi je Stana draga, nad vse druga, bolj draga, nego vse na svetu! Če bi bilo treba žrtve, bi bil pripravljen zanjo žrtvovati vse! Rečimo, da bi bili še časi, ko so razbojniki ugrabljali dekleta in zahtevali potem dкупnino — brez pomisleka bi dal in prodal vse, kar imam, pa si šel zopet služiti svoj vsakdanji kruh. Za Hrasta, ki ga imam tudi zelo rad in bi mu v stiski gotovo pmagal, niti svojih glavnih udobnosti ne bi žrtvoval!

Potem sem premotril drugo vprašanje, ki je za moč naših čustev enako pomembna; kaj bi občutil, če bi imel Stano za vedno izgubiti, če bi na primer — umrla? In dasi se je silno težko samo zamisliti v ta položaj, se mi vendar zdi, da smem odgovoriti: čutil bi precej isto bol, kakor sem jo občutil, ko sem stal ob mrtvaškem odru svojega sinčka ... Za kolikor bi bilo morebiti bolečina manjša, je zdaj manj odporne, sila v meni, toliko starejšem človeku ...

Potemtakem bi bila moja čustva do nje v glavnem — očetovska?

Ne! Ta čustva je zato niso očetovska, ker niso združena s zavestjo — dolžnosti! In ta zavest obtežuje tehtnico mnog bolj, nego se misli navadno.

Lahko bi me tu kdo celo prekinil in dejal: "Kaj pa zavest skupnosti — krvi? Saj že zato ne moreš reči, da čutiš do nje očetovsko, ker je ta vez močnejša od vseh drugih vezí!" — Ne bom rekel, da ni; toda zopet ne toliko, kakor se mi ali navadno. V nasprotju s — materinstvom namreč in pri človeku, pri katerem ima vsa animalnost le bolj podrejeno moč ...

No, potem bomo rekli vsemu temu pač — prijateljstvo ... Posebno toplo, posebno globoko prijateljstvo ... In seveda s tisto dražeco primajo, ki označa prijateljstvo med osebami različnega spola ... Tako prijateljstvo namreč takrat, kadar ni prav nič poželjenja v njem ...

Rek, silno redko je tako razmerje — nekaj niti ne bi bil verjel nanj in sem ga imel samo za hinavski izgovor. Zdi si ne morem kar, da ne bi ga priznal sam na sebi ... Navzile vsi toploti čustev do njega jaz namreč tega dekleta — ne poželim!

(Dalje prihodnjé.)

Vasov. prof. dr. Boris Karnik:

O bojih v živalstvu.

(KONEC.)

Kaj čuditi in nevtrastni borili med golaznijo naših dežel so kuščarji in martinčki. O njihovi razboritosti se lahko cenjeni bralci nam uveri, če vzame martinčka v roko, ga nekoliko podraži ter mu pomoli prst. Martinček se bo s svojimi malimi zobki, ki seveda ne morejo prodreti in raniti kože, tako krepko zagrizel vanj, da bo obvisel na njem in se ga ne božalepa otresel. Martinčki in kuščarji se hranijo sicer le z žužki in glistami, toda če jih napade kak večji ropar, kača ali ptica, navadno ne pobegete, nego se mu junaško stavijo v bran, večkrat zelo s uspehom. Deli so navadnega martinčka k smokulji, ki si kaj rada privoščijo tako slaščico. Kača takoj mastne po njem, pa martinček se izmakne, da ga ne zagrabijo za glavo temveč za rep. Ta se seveda odloži, a martinček se potegne nazaj. Ko smokulja pogoltne rep, takoj zopet nadleguje okrajnega siromaka. Pa glej ga! Ne čaka, da ga kača napade, nego sam se vrže besen proti svojemu orjaškemu nasprotniku in se mu zagrizi v grlo. Kača si ne more nikakor pomoči, otresava se nerodno, a do živga mu ne more. Ko sta naposled ločena, je kača že prešlo vse veselje do nadaljnjih napadov. Pa sedaj martinček noče odjenjati, nego iznova se zagrizi v njeno telo in ga stiska na svo moč. Naposled jo kača strahopetno podbršči v kot, a martinček objestno koraca po zapuščenem bojišču, kot da si je v svesti svoje zmage.

Opasovali so tudi boj martinčka s kosom, ki se mu je mali plazivec zagrizel v nogo in ga ni hotel izpustiti. Kos je bil ves popravljen, otresaval se je, poskakoval po travi, a martinčkove čeljusti so ga neizprosno tiščale. Celok se je kos dvignil, sicer precej neokretno v zrak, razjarjeni martinček ni popustil. Silno se je godilo tudi lahkomišelnemu vrbecu, ki je hotel martinčka kavaniti. Martinček je prestregel napad, zagrabil vrbeca za kljun in ga poučil o odlonosti svojega rodu.

V Afriki in istočni Indiji žive kuščarji, ki dosežejo dolžino 2 do 3 metrov, pravijo jim varani. Primerno svoji velikosti so še mnogo razboritejši kakor njihovi evropski sorodniki. Kaj radi se potepajo okoli naselbin, kjer kradajo kokoši. Napadajo pa tudi manjše sesavce. Če so v nevarnosti, se branijo z svojim dolgim repom, ki kaj krepko tolče na okoli ter prežene celo pse.

Pri nas ljudstvo misli, da je kuščar ali zelenec strupena žival. To je seveda prazna čenča; vse naše gaščice so nedolžne in koristne živalice. Toda na daljnem zapadu, v Mehiki živi res sorodnik gaščice, ki ni nič manj strupen od modrasa. Američani ga zovoje radi njegove grde bradavičaste vnanjosti glilaki svetvor (gilamoster, heloderma suspectum). Ta kuščar ima v gornji in dolnji čeljusti zobe, ki so hlebasto izdolbeni. Otravna žleza se ne nahaja v gornji čeljusti kakor pri kačah, nego v spodnji. Sok, ki ga proizvaža žleza, ima alične lastnosti kakor otrov žlezobobnih kač, vpliva na živčevje ter je smrtiv. Po izkustvih nekaterih prirodoslovcev oškoduje tudi arce, vendar otrov ni tako jak kakor kačji. Manjša živali pač takoj poginejo, človeku je pa redkokdaj smrtonosen. Poslužuje se grdi kuščar svojega orožja alično kakor kače, da mori svoj plen in da se brani nasprotnikov.

Naj slednjič posvetim še nekaj vrstic največjim, najmočnejšim in najpožrenejšim plazilecem današnjih dob, krokodilom.

Krokodil je po celem svojem ustroju prava vodna žival. Le voda je okolje, v katerem ume izrabljati vse svoje sile. V vodi je silno uren in gibčen; s svojim repom, ki je od strani stisnjen, izvrstno plava. Kakor hifro pa pride na suho, je precej neokreten; nogo so mu kratke, da se mu plazi trebuh po zemlji; vendar še precej urne teka. Pa to svojo zmoglost uporablja na kopnem le v tamen, da pobegete pri najmanjši opasnosti takoj v vodo. Tako strahopeten je. Vse drugače pa v vodi. Tu nobena žival ni varna pred njim. Če ni drugega, žre ribe in žabe, najraje pa preži na razne večje sesavce, ki se jim približuje pod vodo in sicer tako oprezo, da ni na površini opaziti nobenega valčka. Kvečjemu pomoli časih konec svojega zobca z nožicami

iz vode, da si oddahne. Ko je dosti blizu zalezovanj žrtvi, naenkrat plane nanjo z odprtim velikanskim svojim žrelom in to tako hitro, da ga žival šele opazi, ko jo že drži v zobeh. Takoj je zopet z njo pod vodo, kjer jo tišči, dokler ne utone.

Pred nekaj leti sem redil mladega krokodila in sem imel priliko opazovati njegove bojne navade. Če je krokodil razjarjen, zarija na stečaj in divje piha kakor razdražena mačka. Ako prime za plen in zaadi ostre zobe vanj, ga ne potegne naravnost v globlino, nego zamahne s glavo najprvo na stran in jo nekoliko strese, nato se le smukne pod vodo. Ko sem mu nekoč prišel preblizu, je tudi na moji roki pokušil svojo umetnost in mi je pri mahanju z glave precej razpraskal. Tolmačim si pomen tega običaja tako, da krokodil svoje žrtve s tem, da nenadoma zamahne s glavo, najprvo izpoduje, da se ne more upirati z nogami ob tla in se braniti.

Navadni plen večjih krokodilov so namreč koze, pač antilope, pa tudi volč, konji in velblodi. Slednji se morejo pač braniti, če opazijo pravega roparja, ali pa vsaj pobegete. Pa krokodilova spretnost je ravna ta, da svojo žrtv popolnoma preseneti in ji onemogoči vsako obrambo. Da je krokodil tudi človeku kaj nevarna, dokazuje dejstvo, da terjajo na gornjem Nilu in njega dotokih krokodili leto za letom nekaj človeških žrtv. Napadajo ljudi, če pridejo po vodo in neprevidno zagazajo v reko. Dogodilo se je že tudi, da je potegnil krokodil človeka iz čolna.

Krokodil ima razen človeka komaj sovražnika, ki bi mu mogel do živga. Še človeku se ne po preči slahka pokončati v prosti prirodi odraslega krokodila. Ti zmaji so pač tako dobro prilagojeni na svoje okolje, da odgovarjajo njihov ustroj malodane vsem zahtevam boja za obstanek. Krokodil je eden onih trajnih likov, ki je dosegla v njih gotova amer prirodnega razvoja svoj višek.

Krokodil nima več možnosti vijati se še dalje, vsi organi polnjujejo tako ubrano svojo, da ni več mesta za nov lagodbe. Saj so ostali kroko od kredne tvorbe sem ne menjeni, od onih pradednih ko so se še le počele dvigati planine iz morja. Že v kredni v južnem Francoskem bajamo ostanke, ki jih je vati istemu rodu "crocodilus" še dandanes pozivlja afriko južno-ameriške reke. Nekaj min so ti zmaji na srednji zemeljskega razvoja, na onko so povsod, na kopnem morju, kraljevali ogromni zivi.

HRIPAVOST

in razdraženje v grlu
treba takoj lečiti. Ko
ste hripavi, tedaj rabite

Severa's
Antisepsol.

Kot izpiralo in za grgrgla
je jako uspešen pomoček,
ki pomaga ubiti razdraženje,
odpravi hripavost in ozdravi
no grlo.

Cena 50c in 50 centov.

Vsevolga vašega lekarnarja

W. E. SEVERA CO.
Cedar Rapids, IowaDA SKUHAŠ DOBRO
VO. PIŠI PO NAŠE
BRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, kmeti, in
in vse druge potrebščine. Pod
in se prepričajte, da je doma pi
kuhani vedno le najboljši in
neži.

Groceries, sladkarjem in v
dajalne solenine dame primere
pust pri vaših naročilih. Pisk
informacije na:

FRANK OGLAR.

6401 Superior Avenue, Cleveland

VAŠI POSLI — NAŠI POSLI.

Kadar polijate denar v stari kraj, bodite v dinarjih, lirah, avr
kronah, ali dolarjih, skrbite, da bodo Vaši posli — naši pos

KADAR polijate v novi kraj, ali kateri od vaših znancev, je na
bojine, da se obrnete na nas in Vaša skrb za vse potreb
ščine in za udobno potovanje bo — naša skrb.

Kadar ste namenjali kakšno čisto osebo iz starega kraja, poveri
celo sadavo naš in Vaše delo bo — naše delo.

Kadar vam je treba kakšno listino na stari kraj, ali kadar imate k
drug posel s starim krajem, ne posabite se obrniti na nas
Vaše opravilo bo — naša opravilo.

Za vsa nadaljnja pojasnila se obrnite na

SLOVENSKO BANKO

ZAKRAJSEK & ČEŠARK,

70 — 9th Avenue, New York, N. Y.

KNJIGE

Književne Matice S. N. P. J.

Književna matica Slovenske narodne pod
porne jednote je izdala in ima v zalogi sledeče
knjige:

Pater Malaventura. Spisal Zvonko A. No
vak. Izvirna povest iz življenja ameriških fran
čiškanov. Z izvirnimi slikami, katere je izde
lal Stanko Zele. Fina trda vezba. Cena s poš
tino vred \$1.50.

Slovensko-angliška slovnica. Dodatek raz
nih koristnih informacij. Fina trda vezba. Ce
na \$2.00 s poštnino vred.

Jimmie Higgins. Spisal Upton Sinclair, po
slovenil Ivan Molek. Povest iz življenja ameri
škega proletarijata za časa velike vojne. Trda
vezba. Cena \$1.00 s poštnino vred.

Zajednaki. Spisal Ivan Molek. Povest iz
doslej skritega kosa življenja slovenskih delav
cev v Ameriki. Trda vezba. Cena \$1.75 s poš
tnino vred.

Zakon biogenija. Spisal Howard J.
Moore, poslovenil J. M. Zelo podučna knjiga, ki
tolmači mnoge naravne zakone in pokazuje, ka
ko se splošni razvoj ponavlja pri posamezniku
fizično in duševno. S slikami. Trda vezba.
Cena \$1.50 s poštnino vred.

Zadnji dve knjigi, naročeni skupaj, dobite
za tri dolarje. Vse štiri knjige za šest dolarjev.
Vredne so!

Naročbe, s katerimi je poslati denar, spre
jema

Književna Matica

2057-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Ill.